

2024-08-15

Civilminister Erik Slottner
Kopia: Finansdepartementets
konsumentenhet

Så kan Sveriges implementering av AI-förordningen stärka konsumentskyddet

När EU:s AI-förordning nu ska implementeras i nationell lagstiftning finns möjligheter för Sverige att genom aktiva val säkerställa en så effektiv och konsumentvänlig lagstiftning som möjligt.

Sveriges Konsumenter vill med detta brev uppmana regeringen att:

- 1) Utvärdera Konsumentverket till en myndighet som utövar tillsyn över eller kontrollerar efterlevnaden av skyldigheter enligt unionsrätt om skydd av grundläggande rättigheter.¹**

Konsumentskyddande myndigheter spelar ofta en viktig roll även i frågor som spänner sig bortom klassiska konsumentproblem och tangerar andra grundläggande rättigheter som icke-diskriminering, jämställdhet och barns rättigheter. I Sverige har Konsumentverket de senaste åren exempelvis engagerat sig i frågor om prisdiskriminering² och barns utsatthet för marknadsföring³. Tillsammans med andra tillsynsmyndigheter kan Konsumentverket bidra med kompetens, erfarenhet och viktiga insikter om hur nya teknologier kan hanteras.

Mål om att främja konsumentskyddet återfinns dessutom i AI-förordningens skäl 48, i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (artikel 169) och i stadgan om grundläggande rättigheter (artikel 38). Att utvärdera Konsumentverket till en myndighet som kontrollerar efterlevnaden av grundläggande rättigheter skulle ytterligare bekräfta att konsumentskydd är en del av medborgarnas grundläggande rättigheter på AI-området.

2) Säkerställa att konsumenter på ett enkelt sätt kan anmäla aktörer som bryter mot lagstiftningen, att anmälningar följs upp och att anmälande part får regelbundna uppdateringar om ärendets status.

Om regeringen beslutar att sprida ut tillsynen av AI-förordningen på flera myndigheter är det särskilt viktigt att en gemensam kontaktpunkt för allmänheten säkerställs.⁴

Marknadskontrollerande myndigheter bör säkerställa att de inrättar förfaranden för att följa upp klagomål i linje med marknadskontrollförordningen⁵ och att dessa förfaranden inkluderar regelbundna uppdateringar om ärendets status till den anmälande parten. Regeringen bör också säkerställa att tillsynsmyndigheter kan utfärda avskräckande sanktionsavgifter till aktörer som bryter mot förordningens regler.⁶

3) Förbjuda kommersiella aktörer att använda biometrisk fjärridentifiering i realtid på allmänt tillgängliga platser.

Ansiktsgenkänning och liknande verktyg har visat sig lida av tekniska brister som kan leda till allvarliga negativa konsekvenser i form av förstärkt diskriminering, integritetskränkningar och felaktiga identifieringar.⁷ Samtidigt som dessa brister påvisats ser vi att kommersiella aktörers användning av verktygen ökar, framför allt i USA. Det kan handla om att identifiera snabbare eller spåra konsumenters reaktioner inuti en butik.⁸ Sveriges Konsumenter anser att riskerna med kommersiella aktörers användning av dessa verktyg överväger den potentiella nyttan och att användningen därför bör förbjudas. Kommersiell användning regleras visserligen av GDPR, men ett effektivt och snabbt fullgott skydd kan inte säkerställas utan ett förbud.

AI-förordningen har ur ett konsumentperspektiv många positiva inslag, men Sveriges Konsumenter och den övriga konsumentrörelsen har sedan kommissionens ursprungliga förslag argumenterat för ett ännu tydligare konsumentskyddsfokus. Genom att agera på uppmaningarna ovan kan regeringen säkerställa att marknadskontrollmyndigheterna har de förutsättningar som krävs för att uppnå AI-förordningens syfte och verka för att svenska konsumenter skyddas från tvivelaktiga användningar av ansiktsgenkänning.

Vid frågor eller funderingar är ni varmt välkomna att höra av er till undertecknade.

Vänligen,

Johanna Hällén
Generalsekreterare

Sinan Akdag
Internationell sekreterare

¹ I linje med möjligheten i AI-förordningens art. 77.

² Konsumentverket ledde EU-utredning om dejtingappen Tinders personanpassade priser efter anmälan från Sveriges Konsumenter, <https://www.konsumentverket.se/aktuellt/nyheter-och-pressmeddelanden/pressmeddelanden/2024/tinder-lovar-raka-besked-om-sin-personanpassade-prissattning/>

³ Myndigheten har agerat mot snusreklam riktar till barn på TikTok, <https://www.konsumentverket.se/aktuellt/nyheter-och-pressmeddelanden/pressmeddelanden/2024/ko-stammer-foretag-for-vitt-snus-reklam-pa-tiktok/> och signalerat att marknadsföring mot barn i datorspel är ett fokusområde, <https://www.konsumentverket.se/aktuellt/ko-har-ordet/2024/ko-har-ordet-spel-for-barn-lonsamma-marknadsplatser-for-foretagen/>

⁴ I enlighet med AI-förordningens art. 70.2 och skäl 153.

⁵ Marknadskontrollförordningen art. 11.7.a

⁶ I linje med AI-förordningens artikel 99.1

⁷ Se till exempel Policy brief från AK Europa, https://www.akeuropa.eu/sites/default/files/2021-09/The_body_as_an_access_key.pdf

⁸ Se till exempel blogginlägg från Journal of technology and intellectual property, <https://jtip.law.northwestern.edu/2022/09/09/facial-recognition-technology-in-the-commercial-sector/>